



# Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT  
MELCHIOR WATHELET  
föredraget den 9 februari 2017<sup>1</sup>

**Mål C-99/16**

**Jean-Philippe Lahorgue**

**mot**

**Ordre des avocats du barreau de Lyon,  
Conseil national des barreaux (CNB),  
Conseil des barreaux européens (CCBE),  
Ordre des avocats du barreau de Luxembourg**

(begäran om förhandsavgörande från Tribunal de grande instance de Lyon (Domstol i första instans i Lyon) (Frankrike))

”Begäran om förhandsavgörande — Frihet att tillhandahålla tjänster — Direktiv 77/249/EEG — Artikel 4 — Artikel 5 — Utövande av advokatycket — RPVA-router — Vägran att bevilja tillgång — Diskriminering”

## I. Inledning

1. Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4 i rådets direktiv 77/249/EEG av den 22 mars 1977 om underlättande för advokater att effektivt begagna sig av friheten att tillhandahålla tjänster.<sup>2</sup>
2. Frågan om hinder för advokaters frihet att tillhandahålla tjänster är inte ny. Datoriseringen av rättsväsendet, den omständigheten att det inte längre finns några pappersversioner av rättegångshandlingar, att det uppstått nya kommunikationssätt, möjligheten till virtuell lagring, samt programmen för artificiell intelligens förändrar oundvikligen synen på yrket och dess utövande.
3. Förevarande begäran om förhandsavgörande ingår i detta sammanhang. Den utgör nämligen en följd av att Ordre des avocats du barreau de Lyon (Advokatsamfundet i Lyon) (Frankrike) vägrade att bevilja Jean-Philippe Lahorgue, som tillhandahåller gränsöverskridande tjänster, tillgång till det nödvändiga verktyget för säker elektronisk kommunikation med de franska domstolarnas kanslier, det vill säga en router till advokaternas privata virtuella nätverk (nedan kallad RPVA-router).

1 — Originalspråk: franska.

2 — EGT L 78, 1977, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 1 s. 196.

## II. Tillämpliga bestämmelser

### A. Unionsrätt

4. I artikel 4 i direktiv 77/249 föreskrivs följande:

”1. Verksamhet i samband med företräddandet av en klient i rätten eller hos offentliga myndigheter skall i varje medlemsstat utövas i enlighet med de villkor som fastställts för advokater som etablerat sig i denna stat, med undantag för eventuella villkor som kräver bosättning eller registrering hos en yrkesorganisation i denna stat.

2. Vid utövandet av denna verksamhet skall en advokat iaktta de regler för yrkesmässigt uppförande som gäller i värdmedlemsstaten utan att detta inverkar på hans förpliktelser i den medlemsstat han kommer från.

...”

5. Artikel 5 i direktiv 77/249 har följande lydelse:

”För verksamhet i samband med företräddandet av en klient i rätten får en medlemsstat kräva av advokater som avses i artikel 1:

- att de i enlighet med lokala regler eller sedvanor presenteras för den domare som leder förhandlingarna, och där så är lämpligt för ordföranden i vederbörande advokatsamfund i värdmedlemsstaten,
- att de arbetar tillsammans med en advokat som praktiserar vid rätten i fråga och som vid behov skulle vara ansvarig gentemot denna myndighet eller med en avoué eller procureure som praktiserar där.”

### B. Fransk rätt

#### 1. *Dekret nr 91–1197*

6. Direktiv 77/249 införlivades med fransk rätt genom dekret nr 91–1197, av den 27 november 1991 om reglering av advokatycket.

7. I artikel 202–1 i dekret nr 91–1197 stadgas följande:

”I de fall då en advokat [som är medborgare och stadigvarande etablerad i en av medlemsstaterna] företräder en klient i rätten eller vid offentliga myndigheter, ska advokaten utöva sin verksamhet på samma villkor som en advokat som är registrerad vid ett franskt advokatsamfund.

...

I tvistemål vid Tribunal de grande instance där företräddande är obligatoriskt kan advokaten inte företräda klienten förrän han har angett en adress för sin verksamhet, till vilken rättegångshandlingar med giltig verkan kan delges, hos en advokat som är verksam vid den domstol där det aktuella målet anhängiggjorts. ...

I de fall då företrädande är obligatoriskt vid cour d'appel, kan advokaten inte agera inför densamma förrän han har angett en adress för sin verksamhet, till vilken rättegångshandlingar med giltig verkan kan delges, hos en advokat som är behörig att företräda parterna vid nämnda domstol. ...”

## 2. *Code de procédure civile (Civilprocesslagen)*

8. Genom dekret nr 2005–1678 av den 28 december 2005 infördes ett nytt avsnitt i civilprocesslagen benämnt ”Elektronisk befordran”.

9. Bland de bestämmelser i detta avsnitt som är i kraft återfinns artikel 748–1 i civilprocesslagen som föreskriver att ”[ö]versändande, inlämnande och delgivning av rättegångshandlingar, dokument, meddelanden, anmodanden och kallelser, rapporter, protokoll, samt kopior och avskrifter av domstolsavgöranden försedda med en angivelse om verkställbarhet kan befordras elektroniskt på de villkor och på det sätt som fastställs i detta avsnitt oberoende av specialbestämmelser om obligatorisk användning av detta befordringssätt.”

10. Vad vidare angår det obligatoriska förfarandet med företrädare vid appellationsdomstolarna anges följande i artikel 930–1 i civilprocesslagen:

”Vid äventyr att domstolen avvisar målet ex officio på grund av rättegångshinder, ska rättegångshandlingarna översändas till domstolen elektroniskt.

När en handling inte kan befordras elektroniskt av skäl som är okända för den som upprättat handlingen, ska den kopieras och översändas i pappersversion till kansliet. ...

Meddelanden, anmodanden och kallelser ska översändas elektroniskt till parternas advokater, såvida det inte är omöjligt av skäl som är okända för avsändaren.

I en förordning av justitieministern definieras de närmare bestämmelserna för den elektroniska kommunikationen.”

## 3. *Förordningen av den 7 april 2009 om elektronisk kommunikation vid domstolar i högsta instans*

11. I artikel 5 i förordning av den 7 april 2009<sup>3</sup> anges att: ”[a]dvokaters tillgång till det elektroniska kommunikationssystem som domstolarna ställer till deras förfogande sker genom användning av ett förfarande för anslutning till ett oberoende privat nät som Conseil national des barreaux ansvarar för, vilket benämns ’advokaternas privata virtuella nät’ (RPVA)”.

12. I artikel 9 i förordningen föreskrivs vidare att ”[s]äkerheten hos advokaternas anslutning till RPVA säkerställs genom en identifieringsanordning. Denna anordning bygger på en certifieringstjänst som garanterar att egenskapen av fysisk person som är advokat har autentiserats .... Systemet inbegriper en kontrollfunktion av det elektroniska certifikatets giltighet. Detta utfärdas av en person som tillhandahåller elektroniska certifieringstjänster och agerar i certifieringsmyndighetens, det vill säga Conseil national des barreaux, namn.”

## III. RPVA

13. Frankrike påbörjade i mitten av 2000-talet en datorisering av domstolsförfarandet.

3 — JORF nr 86, av den 11 april 2009, s. 6365.

14. Denna process har lett till undertecknandet av ett protokoll om elektronisk kommunikation mellan dömande organ och advokater (kallad ComCi TGI för domstolar i första instans och ComCi CA för domstolar i andra instans).

15. Syftet med detta protokoll är bland annat att förbättra kommunikationen mellan domstolar och advokater tack vare ett papperslöst utbyte av strukturerade data. I tekniskt hänseende rör det sig om två separata intranät som är sammankopplade via en e-plattform kallad e-barreau. Dessa båda nätverk är dels domstolarnas intranät som styrs av justitieministern (det privata virtuella domstolsnätverket), dels advokaternas intranät som styrs av Conseil national des barreaux (CNB), RPVA.

16. De uppgifter som utväxlas mellan advokatkontoren och serviceplattformen för RPVA är kodade med hjälp av en algoritm mellan VPN-routern, som finns på advokatkontorets lokala nätverk, före kontorets internet-uppkopplingsystem, och den VPN-anslutning som finns vid ingången till serviceplattformen för RPVA.

17. Endast de routers som identifierats på erforderligt sätt och beviljats anslutning till RPVA-tjänsten kan kommunicera med VPN-anslutningen vid ingången till RPVA-plattformen och således nyttja tjänsten e-barreau. Enligt de förklaringar som CNB tillhandahöll vid förhandlingen den 11 januari 2017 har routerna numera ersatts av USB-nycklar.

18. I hårdvarumässigt hänseende består systemet av ett elektroniskt certifikat som har lagrats på en krypterad enhet tillägnad en advokat, det vill säga en minnesenhet med en USB-anslutning. Detta system kallas RPVA-router och det gör det möjligt att identifiera användarna av tjänsten e-barreau.

19. I praktiken har identifieringen möjliggjorts på grund av att en advokats personliga elektroniska certifikat är kopplat till den nationella förteckningen över advokater, vilken automatiskt uppdateras via en daglig synkronisering med förteckningar över alla franska advokater.

20. Som en följd av detta protokoll har flera avtal successivt ingåtts mellan justitieministern och CNB i syfte att fastställa närmare bestämmelser och villkor för elektronisk kommunikation mellan advokater och domstolar i första och andra instans.

21. Enligt artikel VI i konventionen av den 16 juni 2010 mellan justitieministern och CNB ska registrering i ComCi CA och ComCi TGI ske via det advokatsamfund som advokaten tillhör. Detta samfund ansvarar också för beviljandet av RPVA-routern.<sup>4</sup>

#### **IV. Bakgrund till målet vid den nationella domstolen**

22. Den franske medborgaren Jean-Philippe Lahorgue är advokat och medlem i advokatsamfundet i Luxemburg.

23. Han begärde av Advokatsamfundet i Lyon att få tillgång till en RPVA-router. Samfundet lämnade avslag på Jean-Philippe Lahorgues begäran med motiveringen att han inte var registrerad vid Advokatsamfundet i Lyon.

4 — Se s. 15 i CNB:s yttrande. Konventionen ändrades två gånger innan den ersattes av en ny konvention som ingicks den 24 juni 2016.

24. Till följd av detta avslag inledde Jean-Philippe Lahorgue ett interimistiskt förfarande hos ordföranden vid Tribunal de grande instance de Lyon (domstol i första instans i Lyon) gentemot Advokatsamfundet i Lyon, Conseil national des barreaux (Nationella rådet för advokatsamfund, CNB), Conseil des barreaux européens (Rådet för advokatsamfund i Europeiska unionen, CCBE) och Ordre des avocats du barreau de Luxembourg (Advokatsamfundet i Luxembourg), med yrkande om att Advokatsamfundet i Lyon skulle förpliktas att inom åtta dagar vid vite leverera en RPVA-router, så att han till fullo skulle kunna utöva advokatycket i Frankrike och på samma villkor som en fransk advokat.

25. Den hänskjutande domstolen hyser tvivel om huruvida Advokatsamfundet i Lyons beslut att avslå begäran är förenligt med unionsrätten.

26. Den domstolen anser i synnerhet att eftersom utnyttjandet av rättsmedel i brottmål eller socialmål inte medför någon begränsning för en advokat från en annan medlemsstat i form av en skyldighet för den advokaten att utöva sin verksamhet tillsammans med en advokat som är medlem i advokatsamfundet på den ort där den valda domstolen finns, kan det förefalla oförenligt med det fria tillhandahållandet av tjänster att ålägga en advokat från en annan medlemsstat att vända sig till en advokat som är medlem i advokatsamfundet på orten där den aktuella domstolen finns för att kunna använda RPVA.

27. Under dessa förhållanden ansåg ordföranden för Tribunal de grande instance de Lyon (domstol i första instans i Lyon) att målet skulle förklaras vilande och att vända sig till domstolen med en begäran om förhandsavgörande.

## V. Begäran om förhandsavgörande och förfarandet vid domstolen

28. Genom interimistiskt beslut av den 15 februari 2016 som inkom till domstolen den 19 februari 2016, och kompletterades genom ett interimistiskt tilläggsbeslut av den 14 mars 2016 som inkom till domstolen den 22 mars 2016, beslutade således ordföranden för Tribunal de grande instance de Lyon (domstol i första instans i Lyon) att hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen:

”Utgör artikel 4 i direktiv 77/249/EEG hinder mot att en advokat – som är vederbörligen registrerad vid advokatsamfundet i en medlemsstat, vari han önskar utöva advokatycket i egenskap av leverantör med rätt att fritt tillhandahålla tjänster – vägras tillgång till en router till det privata virtuella nätverket för advokater (RPVA), på grund av att det utgör en diskriminerande åtgärd som kan hindra yrkesutövandet för en leverantör med rätt att fritt tillhandahålla tjänster i de fall där det inte finns en lagstadgad skyldighet att samarbeta med en lokalt verksam advokat?”

29. Frågan innehåller ett påstående som inte överensstämmer med den situation i vilken sökanden i det nationella målet befinner sig, eftersom den avser en advokat som är ”registrerad i ett advokatsamfund i en medlemsstat i vilken han önskar utöva advokatycket i egenskap av leverantör med rätt att fritt tillhandahålla tjänster”, vilket inte är fallet för Jean-Philippe Lahorgue.

30. Denna formulering ändrar dessutom det förslag till fråga som han själv hade formulerat. Även om den hänskjutande domstolen inte är bunden av parternas förslag härvidlag,<sup>5</sup> framgår det av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolen i förevarande fall avsåg att ställa ”den av sökanden föreslagna tolkningsfrågan”<sup>6</sup>.

5 — Se, för ett liknande resonemang, Consiglio Nazionale dei Geologi (C-136/12, EU:C:2013:489, punkterna 29–31).

6 — Se s. 5 i begäran om förhandsavgörande.

31. Eftersom detta förslag till fråga varken innehåller någon motsägelse eller felaktighet, och är förenlig med den faktiska situation i vilken sökanden i det nationella målet befinner sig, bedömer jag att det är lämpligt att vidhålla frågan såsom den är formulerad i första stycket i begäran om förhandsavgörande, i stället för såsom den formulerats i begärans beslutsdel:

”Utgör artikel 4 i direktiv 77/249/EEG hinder för att en advokat – som är vederbörligen registrerad vid advokatsamfundet i en medlemsstat – vägras tillgång till en RPVA-router endast på grund av att advokaten inte är registrerad vid advokatsamfundet i den medlemsstat i vilken han vill utöva advokatycket i egenskap av leverantör med rätt att fritt tillhandahålla tjänster, på grund av att det utgör en diskriminerande åtgärd som kan hindra utövandet av yrket för en leverantör med rätt att fritt tillhandahålla tjänster?”

32. CNB, den franska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden. De har dessutom yttrat sig vid förhandlingen den 11 januari 2017.

33. Jean-Philippe Lahorgue och Advokatsamfundet i Lyon har inte inkommit med några skriftliga yttranden. De har dock framfört sina argument vid nämnda förhandling.

## VI. Bedömning

### A. Rättspraxis angående advokaters frihet att tillhandahålla tjänster

34. Såsom erinrats om i inledningen till förevarande förslag till avgörande är frågan om advokaters frihet att tillhandahålla tjänster och hindren för denna inte ny. Redan innan direktiv 77/249 hade antagits fick domstolen tillfälle att, med sex månaders mellanrum, bekräfta att bestämmelserna i fördraget rörande etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster är tillämpliga på advokater.<sup>7</sup>

35. Det är således inte förvånande att de principer som slogs fast i samband med tolkningen av dessa bestämmelser i fördraget tillämpades på de tjänster som tillhör advokatycket.

36. Således innebär artikel 56 FEUF inte endast att alla former av diskriminering på grund av nationalitet av tjänsteleverantörer som är etablerade i en annan medlemsstat ska avskaffas, utan även att begränsningar ska avskaffas som är sådana att de innebär att verksamhet som utövas av tjänsteleverantörer som är etablerade i en annan medlemsstat och där lagenligt tillhandahåller liknande tjänster förbjuds eller hindras på annat sätt, även om begränsningen tillämpas utan åtskillnad på inhemska tjänsteleverantörer och tjänsteleverantörer från andra medlemsstater.<sup>8</sup>

37. Artikel 56 FEUF utgör med andra ord hinder mot att nationell lagstiftning tillämpas som innebär att det blir *svårare* att tillhandahålla tjänster mellan medlemsstater än att tillhandahålla tjänster inom en medlemsstat.<sup>9</sup>

38. Domstolen har emellertid bekräftat att enligt klassisk rättspraxis på området är de nationella åtgärder som kan störa eller göra utövandet av de grundläggande friheter som garanteras genom fördraget mindre attraktivt tillåtna under förutsättning att de uppfyller följande fyra förutsättningar:

— De ska vara tillämpliga på ett icke-diskriminerande sätt,

7 — Se dom av den 21 juni 1974, *Reyners* (2/74, EU:C:1974:68), och dom av den 3 december 1974, *van Binsbergen* (33/74, EU:C:1974:131).

8 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 december 2006, *Cipolla m.fl.* (C-94/04 och C-202/04, EU:C:2006:758, punkt 56).

9 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 december 2006, *Cipolla m.fl.* (C-94/04 och C-202/04, EU:C:2006:758, punkt 57).



- de ska framstå som motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset,
- de ska vara ägnade att säkerställa förverkligandet av det mål som eftersträvas med dem, och
- de ska inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet.<sup>10</sup>

## B. Principernas tillämpning på förevarande mål

### 1. *Inledande synpunkter om tvistens begränsning till den situation som åsyftas av den hänskjutande domstolen samt tillämpliga bestämmelser*

#### a) *Tvistens begränsning till förfaranden där det inte är obligatoriskt att företräddas av en advokat*

39. Den fråga som uppkommer i det nationella målet är huruvida artikel 4 i direktiv 77/249 utgör hinder mot att en medlemsstat förbehåller advokater som är registrerade vid ett advokatsamfund i den medlemsstaten tillgång till teknisk utrustning som möjliggör elektroniskt översändande av rättegångshandlingar till domstolarna i samma medlemsstat.

40. Det tycks framgå av begäran om förhandsavgörande och av de skriftliga och muntliga yttranden som förelagts domstolen att de förfaranderegler som är tillämpliga i brottmål och socialmål inte innebär att parterna måste företräddas av en advokat, och följaktligen inte heller att de måste anlita en advokat som är medlem i advokatsamfundet på den ort där anhängiggjorda domstolen är belägen. Den hänskjutande domstolen förefaller emellertid utgå ifrån premissen att den omständigheten att den advokat som är etablerad i en annan medlemsstat inte förfogar över en RPVA-router i själva verket tvingar honom att vända sig till en sådan advokat.

41. Enligt den franska regeringen är den hänskjutande domstolens fråga endast relevant i sådana förfaranden, och inte i de där det är obligatoriskt för parterna att låta sig företräddas. I den sistnämnda typen av förfarande ska nämligen såväl advokater som är etablerade i Frankrike (och registrerade vid ett annat advokatsamfund än det som tillhör den domkrets där tvisten anhängiggjorts) som advokater som är etablerade i en annan medlemsstat samarbeta med en advokat som är behörig att bedriva sin verksamhet vid nämnda domstol. Emellertid är det endast den sistnämnde som kan behöva en RPVA-router.

42. Kommissionen anser däremot att svaret på frågan huruvida skyldigheten att vara registrerad vid det lokala advokatsamfundet för att kunna utnyttja RPVA är förenlig med artikel 4 i direktiv 77/249 är oberoende av vilken typ av förfarande det rör sig om (förfarandet i tvistemål, brottmål eller socialmål).

43. Eftersom den hänskjutande domstolen har begränsat sin redogörelse av de tillämpliga bestämmelserna och de faktiska omständigheterna till enbart den situation där det inte är obligatoriskt att låta sig företräddas av en advokat, anser jag att det inte ankommer på domstolen att låta svaret gälla en situation angående vilken den inte har erhållit någon tolkningsfråga.<sup>11</sup>

10 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 november 1995, Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411, punkt 37).

11 — Angående en tolkningsfrågas räckvidd och domstolens roll, se bland annat, dom av den 16 oktober 2014, Welmory (C-605/12, EU:C:2014:2298, punkterna 33–35).

## b) *Tillämpliga bestämmelser*

44. För att vara säker på att den uppfattat den hänskjutande domstolens fråga rätt och för att kunna besvara den på ett ändamålsenligt sätt, framställde EU-domstolen den 12 oktober 2016 en begäran om förtydligande. Domstolen begärde att den hänskjutande domstolen skulle bekräfta, senast den 21 november 2016, att det i den förfarandesituation som den hänskjutande domstolen åsyftade (det vill säga förfaranden i brottmål och socialmål), var tillåtet enligt fransk lag att översända rättegångshandlingar per post.

45. Det framgår av den hänskjutande domstolens svar av den 14 december 2016, som inkom till domstolen den 23 samma månad, och av de kompletterande upplysningar som ombudet för den franska regeringen gav vid förhandlingen den 11 januari 2017, att den kommunikation som ska ske på elektronisk väg i princip är begränsad till överklagandeförfaranden som ingetts till domstolar och under vilka det är obligatoriskt att företrädas av en advokat.

46. Användningen av elektronisk kommunikation har likväl blivit möjlig – men inte obligatorisk – i tre andra situationer där det är valfritt att låta sig företrädas av en advokat. Detta gäller vissa förfaranden vid domstolar i första instans,<sup>12</sup> förfaranden vid appellationsdomstolar där det är valfritt att låta sig företrädas av en advokat,<sup>13</sup> samt förfaranden vid tribunaux de commerce (handelsdomstolar).<sup>14</sup>

47. Oavsett vilket förfarande då elektronisk kommunikation är tillåten som avses, är tillgången till detta kommunikationsmedel begränsad till advokater som tillhör den berörda domkretsen. Vad angår övriga advokater, däribland advokater som är etablerade i en annan medlemsstat, är kommunikation av rättegångshandlingar tillåten endast genom inlämnade till kansliet eller per post.

## 2. *Huruvida det föreligger en inskränkning*

48. Det framgår av de tillämpliga bestämmelser som preciserats enligt ovan att det är tillåtet att använda sig av elektronisk kommunikation i vissa förfaranden där det inte är obligatoriskt att parterna företräds av en advokat, det vill säga sådana förfaranden som avses i begäran om förhandsavgörande.<sup>15</sup>

49. Då denna möjlighet förutsätter tillgång till RPVA råder det inget tvivel om att vägran att bevilja advokater som inte är registrerade vid ett franskt advokatsamfund tillgång till en RPVA-router kan utgöra en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster.

50. Såsom CNB har konstaterat, riskerar nämligen denna vägran att försvåra eller göra det mindre attraktivt att utöva friheten att tillhandahålla tjänster för advokater som inte är registrerade vid ett franskt advokatsamfund, eftersom de helt enkelt inte kan få tillgång till den tjänst som innebär en datorisering av förfarandet, utan att systematiskt begära hjälp av en advokat som är registrerad vid ett franskt advokatsamfund som förfogar över en RPVA-router.<sup>16</sup>

12 — Se förordning av den 7 april 2009.

13 — Se förordning av den 5 maj 2010 angående elektronisk kommunikation i förfaranden utan obligatoriskt företräddande vid appellationsdomstolar (JORF av den 15 maj 2010, s. 9041). Vad angår dessa förfaranden verkar det som att sedan konventionen av den 24 juni 2016 mellan justitieministern och CNB trädde i kraft den 1 augusti 2016 har användningen av elektronisk kommunikation blivit obligatorisk för advokater som har tillgång till RPVA.

14 — Se förordning av den 21 juni 2013 om elektronisk kommunikation mellan advokater samt mellan advokater och domstolar i förfaranden vid tribunaux de commerce (JORF av den 26 juni 2013, s. 10526).

15 — Se punkt 43 i förevarande förslag till avgörande.

16 — Se s. 14 i CNB:s skriftliga yttrande.



51. En lagstiftning som kan göra det mindre attraktivt eller svårare att tillhandahålla gränsöverskridande advokattjänster utgör nämligen en inskränkning som är förbjuden enligt artikel 56 FEUF och artikel 4 i direktiv 77/249.<sup>17</sup>

### 3. *Huruvida skäl som motiverar åtgärden föreligger*

52. Enligt den fasta rättspraxis som tidigare erinrats om kan en inskränkning ”dock vara berättiga[d] om den motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset, förutsatt att [inskränkningen] är ägna[d] att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål”<sup>18</sup>.

#### a) *Huruvida det föreligger tvingande skäl av allmänintresse*

53. CNB och den franska regeringen har åberopat principen om god rättskipning som tvingande skäl av allmänintresse som kan berättiga att advokater som inte är registrerade vid ett franskt advokatsamfund nekats tillgång till en RPVA-router. Till denna första motivering har den franska regeringen även anfört skyddet för den slutliga mottagaren av juridiska tjänster.

54. Säkerligen är ”konsumentskyddet, bland annat skyddet för dem som köper juridiska tjänster från juridiska biträden, och en god rättskipning sådana syften som kan anses utgöra tvingande hänsyn till allmänintresset vilka kan motivera en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster ...”<sup>19</sup>.

55. Skyddet för rättssubjektet, det vill säga den ”slutliga konsumenten av juridiska tjänster”, och en god rättskipning är med nödvändighet förbundna med krav på kontroll och ansvar för leverantören av tjänsten.<sup>20</sup>

56. Härvidlag är det inte överflödigt att erinra om att det, trots de olikheter som kan föreligga mellan medlemsstaterna, finns en gemensam uppfattning om advokatens roll i unionens rättsordning. Advokaten anses nämligen som en medarbetare i rättvisans tjänst som helt oberoende och i rättvisans övergripande intresse ska biträda klienten i enlighet med dennes behov.<sup>21</sup> Motsvarigheten till detta skydd är reglerna om god advokatsed som fastställs och övervakas i det allmännas intresse.<sup>22</sup>

57. Enligt domstolens fasta rättspraxis återspeglar en sådan uppfattning de gemensamma rättsliga traditionerna i medlemsstaterna och den återfinns också i unionens rättsordning såsom framgår av artikel 19 i domstolens stadga,<sup>23</sup> närmare bestämt dess fjärde stycke enligt vilket ”endast en advokat som är behörig att uppträda inför domstol i någon av medlemsstaterna eller i en annan stat som är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får företräda eller biträda en part vid domstolen”.

17 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 december 2003, AMOK (C-289/02, EU:C:2003:669).

18 — Dom av den 5 december 2006, Cipolla m.fl. (C-94/04 och C-202/04, EU:C:2006:758, punkt 61).

19 — Dom av den 5 december 2006, Cipolla m.fl. (C-94/04 och C-202/04, EU:C:2006:758, punkt 64).

20 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 december 1974, van Binsbergen (33/74, EU:C:1974:131, punkt 12), dom av den 12 december 1996, Reisebüro Broede (C-3/95, EU:C:1996:487, punkt 38), och dom av den 19 februari 2002, Wouters m.fl. (C-309/99, EU:C:2002:98, punkt 97).

21 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 maj 1982, AM & S Europe/kommissionen (155/79, EU:C:1982:157, punkt 24), dom av den 14 september 2010, Akzo Nobel Chemicals och Akcros Chemicals/kommissionen m.fl. (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 42), dom av den 6 september 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej/kommissionen (C-422/11 P och C-423/11 P, EU:C:2012:553, punkt 23), och dom av den 12 juni 2014, Peftiev (C-314/13, EU:C:2014:1645, punkt 28).

22 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 maj 1982, AM & S Europe/kommissionen (155/79, EU:C:1982:157, punkt 24), dom av den 14 september 2010, Akzo Nobel Chemicals och Akcros Chemicals/kommissionen m.fl. (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 42), och dom av den 6 september 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej/kommissionen (C-422/11 P och C-423/11 P, EU:C:2012:553, punkt 24).

23 — Se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 maj 1982, AM & S Europe/kommissionen (155/79, EU:C:1982:157, punkt 24), dom av den 14 september 2010, Akzo Nobel Chemicals och Akcros Chemicals/kommissionen m.fl. (C-550/07 P, EU:C:2010:512, punkt 42), och dom av den 6 september 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej/kommissionen (C-422/11 P och C-423/11 P, EU:C:2012:553, punkt 23).

58. Det är i enlighet med detta synsätt som domstolen själv kräver av en advokat att han företer en handling, av vilken framgår att han eller hon är behörig att uppträda inför domstol i en medlemsstat eller i en annan stat som är part i EES-avtalet, för att kunna företräda en part i en direkt talan<sup>24</sup> och för att åtnjuta den rätt till immunitet, privilegier och förmåner som förbehålls ombud, rådgivare och advokater enligt domstolens rättegångsregler.<sup>25</sup> Samma bevis krävs slutligen för att kunna använda dataapplikationen e-curia som gör det möjligt att ge in och delge rättegångshandlingar elektroniskt.<sup>26</sup>

59. Den omständigheten att det är omöjligt för en advokat som inte är registrerad vid ett franskt advokatsamfund att erhålla en RPVA-router förklaras av samma slags hänsyn, nämligen skyldigheten att säkerställa tillförlitligheten hos identifieringen av advokater som är parter i den elektroniska kommunikationen och särskilt att utbytet av information är konfidentiellt.<sup>27</sup> Enligt artikel 9 i förordningen av den 7 april 2009 garanteras nämligen ”säkerheten för advokaternas anslutning ... till RPVA genom en anordning för identifiering. Denna anordning bygger på en tjänst för certifiering som säkerställer autentiseringen av egenskapen advokat hos en fysisk person”.

60. På så sätt bidrar RPVA-routern, och de närmare bestämmelserna för beviljande av tillgång till en sådan, till den goda rättskipningen och skyddet av den slutliga mottagaren av denna juridiska tjänst.

#### ***b) Huruvida de omtvistade åtgärderna är lämpliga för att uppnå det erkända syftet***

61. Dessutom förefaller mig dessa medel – det vill säga RPVA-routern och de närmare bestämmelserna för beviljandet av tillgång till den – kunna säkerställa dessa mål, eftersom det är de lokala advokatsamfundet som också ansvarar för registreringen av advokater, uppdateringen därav och att identifieringen av den advokat som vill ansluta sig till RPVA sker via ett personligt elektroniskt certifikat som är anslutet till det nationella registret över advokater, vilket automatiskt uppdateras genom daglig synkronisering med samtliga franska advokatsamfunds register över advokater.

62. Systemet innebär således att endast de advokater som uppfyller de villkor som krävs för att vara auktoriserad att utöva yrket kan ansluta sig till RPVA.

#### ***c) De omtvistade åtgärdernas proportionalitet***

63. Att enbart åberopa avsaknaden av ett register över advokater på europeisk nivå för att motivera en vägran att bevilja advokater som inte är registrerade vid ett franskt advokatsamfund tillgång till en RPVA-router, finner jag däremot är att gå utöver vad som är nödvändigt för att autentisera egenskapen av advokat, och följaktligen utöver vad som är nödvändigt för att säkerställa skyddet av mottagare av juridiska tjänster och en god rättskipning inom ramen för förfaranden där det inte är obligatoriskt att företrädas av en advokat.

64. För att uppfylla kravet på proportionalitet får nämligen den prövade åtgärden inte gå längre än vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade legitima syftet. Med andra ord ska den normativa myndigheten, bland olika möjligheter, välja den som i minsta mån inkräktar på den ifrågasvarande rättigheten eller friheten.

24 — Artikel 119.3 i domstolens rättegångsregler.

25 — Artikel 44.1 b i domstolens rättegångsregler.

26 — Se angående handlingar som måste bifogas en ansökan om upprättande av ett användarkonto för att få tillgång till e-curia på följande adress: <https://curia.europa.eu/e-Curia/access-request-step1.faces?conversationContext=2>.

27 — Se artikel III. A punkt 2 i konventionen av den 16 juni 2010 mellan justitieministern och CNB.

65. Även om det obestriddligen kan krävas bevis för identitet och egenskapen av advokat som villkor för beviljande av en RPVA-router, verkar det överdrivet att dagligen kontrollera denna egenskap, eftersom detta, av enbart av tekniska skäl, medför att det är omöjligt att använda ett modernt, snabbt och säkert medel för kommunikation.<sup>28</sup>

66. Förbudet som följer härav är än mer oproportionerligt i det avseendet att det leder till att den enda möjligheten att kommunicera med de berörda domstolarnas kanslier är per post. Detta förfaringsätt förefaller mig inte överensstämma med de arbetsmetoder som används i detta tidiga 2000-tal.

67. Jag noterar dessutom att det i det sistnämnda typfallet verkar omsorgen om att säkerställa en god rättskipning och garantera skyddet för mottagarna av juridiska tjänster vara av mindre vikt, eftersom kontrollen av egenskapen av advokat inte tycks krävas systematiskt och konsekvent när postbefordran används.

68. Under dessa förhållanden skulle jämvikten mellan, å ena sidan, friheten att tillhandahålla advokattjänster i en modern värld och skyddet för mottagarna av juridiska tjänster och, å andra sidan, en god rättskipning kunna uppnås om det krävdes att beviset för egenskapen av advokat förnyades periodiskt eller exempelvis i samband med varje ny rättegång.

69. Visserligen kan det inte uteslutas, för det fall att Frankrike väljer att utöka tillämpningen av samarbete med en lokal advokat till förfaranden där det inte är obligatoriskt att parterna företräds av advokater (en möjlighet som erbjuds i artikel 5 i direktiv 77/249), att förbudet för en advokat som tillhandahåller sina tjänster att använda en RPVA-router skulle kunna vara motiverat.<sup>29</sup>

70. Emellertid skulle relevansen av detta förfaringsätt, som utformades för över 40 år sedan, otvivelaktigt göra sig förtjänt av att själv omvärderas mot bakgrund av advokatyrets moderna utövande och rättssubjektens samtida krav, utan att för den skull offra de nödvändiga garantierna för skyddet av dessa subjekt. Icke desto mindre skulle den prövningen gå utöver domstolens uppgift och det ankommer, i förekommande fall, på lagstiftaren att ta itu med den.

## VII. Förslag till avgörande

71. Vägran att bevilja en advokat som är vederbörligen registrerad vid ett advokatsamfund i en medlemsstat tillgång till en RPVA-router, enbart av det skälet att han inte är registrerad i ett advokatsamfund i den medlemsstat där RPVA har införts utgör en begränsning av friheten att tillhandahålla tjänster.

72. Denna vägran förklaras visserligen av omsorgen om att säkerställa en god rättskipning och skyddet för de rättssubjekt som mottar juridiska tjänster, genom att garantera att egenskapen av advokat autentiseras. Emellertid går en sådan åtgärd utöver vad som krävs för att uppnå de ovannämnda målen.

28 — Enligt vad företrädaren för den franska regeringen har uppgett borde dessa tekniska hinder för övrigt inom kort försvinna i och med genomförandet av ett projekt för identifiering av europeiska advokater benämnt "Find-A-Lawyer 2", vilket CCBE och kommissionen ansvarar för.

29 — Med förbehåll för domstolens tolkning av denna möjlighet i domen av den 25 februari 1988, kommissionen/Tyskland (427/85, EU:C:1988:98).

73. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar den tolkningsfråga som ställts av ordföranden för Tribunal de grande instance de Lyon (domstol i första instans i Lyon, Frankrike) enligt följande:

”Vägran att bevilja en advokat som är vederbörligen registrerad vid ett advokatsamfund i en medlemsstat tillgång till en router för anslutning till advokaternas privata virtuella nätverk, enbart av det skälet att vederbörande inte är registrerad vid advokatsamfundet i den medlemsstat där denne önskar utöva advokatycket i egenskap av leverantör med rätt att fritt tillhandahålla tjänster, strider mot artikel 4 i rådets direktiv 77/249/EEG av den 22 mars 1977 om underlättande för advokater att effektivt begagna sig av friheten att tillhandahålla tjänster.”